

koristne, ampak nektere so tudi drevju bolj ali manj fhkodljive; tazih fhkodljivzov ni treba po vertih terpeti, ampak loviti jih in streljati, njih gnjesda poiskati in pokonzhati.

De bodo tedaj nafhi kmetovavzi vedili, ktére ptize so koristne, ktére pa fhkodljive, jim hozhemo tukaj pregled pofamesnih domazhjih ptiz v roke podati, de bodo vedili, ktére so polju, vertam ali gojsdam koristne ali fhkodljive; od vfake bomo posebej povedali, kje de shiví in od koga se redí; pri tem popifu se bomo spiska dershali, ki ga je z. k. Dunajfka kmetijfka drushba v svoji némfhki pratiki kmetovavzam rasglafilá.

1. *Prebrazh* (*krivokljunz, blasfk, grinz, Kreuzschnabel, loxia curvirostris*), shiví v smrezhju in v jelovih borfhtih (hójovju), in se redí od femena teh dreves, ktérim je savoljo tega fhkodljiv.

2. *Seleni dlesk* (*selenz, konopka, Grünfink, loxia chloris*), shiví v germovji in plotih, in se redí od konopnjeniga, lanjeniga, repniga in salatniga femena i. t. d.; zhe dalje je ta ptiza od vertov, bolji je.

3. *Berfnik* (*popkar, lepár, rudezhiza, Gimpel, loxia pyrrhula*), shiví v germovji, na hribih, se redí od jagod, lanjeniga femena in drusih femena in drevesnih berftov (popkov). Ni slo fhkodljiv.

4. *Navadni fhinkovez* (*zhúcka, seba, Buchfink, fringilla coelebs*), prebiva v germéh in verteh, shiví od lesnih, in tudi repnih, kapusovih, shenofovih (gorzhizhnih), salatnih femena, od profá, ovfá, konoplje in drevesnih berftov. Vzhafi slo fhkodo dela, posebno v verteh.

5. *Pinosh*, (*ikavz, vikeza, zhek, Bergfink, Fr. montifringilla*), shiví v fevernih jelovih gojsdih, od koder se jefeni in spomladi v daljne deshele podá in se redí posebno od oljnatih poljfkkih femena, in od bukvinga shira, po leti tudi mergolinze obira. Kamor pogosto prihaja, ne stori majhne fhkode.

6. *Vrabez* (*vrabel, Spatz, fringilla domestica*), se dershi mest, vafi, vertov in pólja; shiví od mergolinzov, posebno od gofenz, kebrov, shita, vertnih femena, fadja i. t. d. Zhe ravno bres fhtevila merzhefa preshene, vunder na verteh in na poljih veliko fhkodo dela.

7. *Konoplifhiza* (*konoplenka, repnik, Hänfling, fringilla cannabina*), shiví na hribih in na ravnim, se redí od oljnatih femena, od terpotiza, regrata i. t. d. V krajih, kjer se oljate femena perdelujejo, je ta ptiza prav nevarna.

8. *Lifsz* (*ofatiza, firizhoka, ofatni lifsz, Distelfink, gem. Stieglitz, fringilla carduelis*.) Shiví sdáj v logih, sdáj na njivah. Preshiví se od ofatov, shilnika ali terpotiza, torize, konoplje, lanjeniga femena in od drusih plevelov, tudi od smrezhjih kershev. Te forte ptizhi se ne saredé prevezh in so manj fhkodljivi kakor poprejfhni.

9. *Morfka konoplifhiza* (*morfki zisek, zvezhek, Leinfink, fringilla linaria*), kterih velika derhal v posni jefeni pride in v Šufhzu spet nafhe kraje sapuſti. Redí se od konoplje, lanjeniga femena, od ofatov in dreves. Šhkodije posebno kader se jih velik trop v kak kraj saleti.

10. *Zisek konoplifhiza* (*navadni zisek, zaj-selz, fhterlinz, ofiza, ovfhiza, ternjovka, penkiza, Zeisig, fringilla spinus*.) Shiví poleti v jelovju in od ondod se jefeni v druge kraje podá. Redí se od smrekoviga, boroviga, jelfheviga, bresoviga, makoviga in salatniga femena; spomladi tudi od mergolinzhnih mefhizhkov in drevnih berftov. Šhkodje veliko vezh, kakor korifti, posebno, kader jih je velika derhal.

(Dalje sledí.)

Od pratik *)

Pratika (po latinsko *calendarium*) ima per Francozih in Nemcih kakor tudi per drugih ime *Almanach*, zlasti če so kake kratkočasne povesti v nji. Pratique so stariga in stariga začetka. Že nekeri egiptovski spomeniki so bili z njimi olupšani. Najti jih je tudi na nekterih vratih po gotiski zidanih stolnih cerkvá.

Pratique imajo, kakor se kaže, začetnika nekiga bretanjskiga meniha z imenom Guinklan. Ta je živel v 13. veku, in je zložil vsako leto bukvice od lunjih spremen. Naslov teh bukvic, ki so jih pogosto prepisvali, je bil: *Diagon almanah Guinklan*, — po celtisko, — *Prerokvanja meniha Guinklana*. Skrajšano so te zaklinjevavske bukve imenovali: *almanah, menih. Guinklan* je prvi almanahe skladal. Za njim so vsi zvezdoslovci, vedeži in sanjavci sreče in nesreče prerokvali, almanahe pisali polne laži in vraž, kterih je bilo tačas posebno dosti na svetu.

Okrog leta 1500 je bil barbarsko pratiko imenovano *Cesio-Janus*, ki je bila tudi za šolski poduk, popravil *Melanchton*, Lutrov prijatelj. Kmalo potlej je bil neki Nmec na svitlobo dal veliko matico pratik, in v ti je bilo veliko zasramvanje vedežvanja. Tudi na Francozkim so bili začeli ob tem času vraže opuſati, in kar je bilo nespametniga, iz pratik trebiti. Namest tega so v nje stavili natorne in druge resnice, ki jih je najbolj vediti treba. Od leta do leta so bile pratique koristniſi, vedežvanje bolj opuſeno, in resnica je namest laži dobivala mirno posest. Več zmed tacih pratih jih je, ki dan danaſnji perve ali početne nauke obsegujejo.

Med nekdejnimi pratikarji ali načinjevavci almanahov zaslužiſjo še posebno imenovani biti: *Matevž Laensberg, Mihael Nostradamus* in *Peter Larrivey*, ki je bil iz Provanse na Francozkim doma. Lete tri so potlej tudi vsako leto na pratique malali. In ti trije možje so tudi, ktere naša kranjska pratika včasí v tri kralje, včasí v tri kmetijske delavce spreminja. **)

*) Ta spisek je iz *Alliance litteraire première année. Vienne, Mardi le 13 Août 1839. Nr. 65. pag. 513. Des Almanachs (Par. M. G.)*

**) V naši letaſni pratiki pod naslovom „zgodovina pratik“ beremo, de je bila pratika v kranjskim jeziku pisana v prvič v letu 1726 v Augsburgu na Nemškim natisnjena. Dobro bi bilo, ko bi si hotli naši bravec prizadevati, prav prav stare kranjske pratique iskati, de bi jih od vsih let poredama skupej spraviti zamogli. Vredniſtvo.

Eno ustno izročanje Bourguignonske družine, ktera je naslednica prvih natiskavcov od almanaha, nam pové, de je bil Matevž Lænsberg kanonik per svetim Jerneji v Lieži (Lüttich) konec 16. in v začetku 17. veka. Nekteri pa clo terdijo, de je vse od njega izmišljeno, in de ga ni bilo nikoli na svetu.

Neki premožen Liežan gosp. Cler, baron, hrani skerbno v svoji hranilnici neko staro priličje, in pravi, de to kaže znajdvavca Liežkiga almanaha, ali perviga Liežkiga pratikarja. Na tem priličju je neki majhin sivček sedeč na velikim usnjatim stoli z naslanjáli, levico derži operto na oblo (podobo zemlje), v desnici ima velik zvezdočnik. Pred njim na tleh leže matematična orodja, dvoje ali troje velike knjižine, in nekteri papirnati listi, opisani z število-skrivnimi načerti. Matevž, če je ta podoba njegova, ima debele oči, ki mu vunkaj stoje, pogled oslabljen, nos ljušturi podoben, nad velikimi ušesi ima umazano kapo. Usta so široke in na pol odperte in takó oznanjujejo zabavljivost in merčljivost. Obraz je nagerbljen po dolgim in po čez na neprijetno vižo; dolga in gosta brada zakriva skoraj ves njegov velki ogerlji zaslic ali zavihálo. Zraven je ena slaba duhovna suknja ali talar bolj siv kot čern, na katerim je več ko ena luknja zašita. Postavi spod: D. F. V. Bartholomæi, canonicus, philosophiæ professor, in imel boš natančno vednost od njega.

Mihael Nostradamus je bil rojen v Šent-Remigiju (Saint-Remy) malim mestici Provanse, okrog leta 1503. Lekarstva se je v Montpelliérski šoli zučil, in srečen je bil v zdravljenji. Na svetlobo danje njegovih Centurij, ki so v stotine od po štir do po šestverstnih strof razdeljene, je bilo veliko pozornost zbudilo. Poklican je bil na dvor Henrika III. in veliko ptujcov iz vsih evropskih deželó se je k njemu shajalo, ga za svete opráševat. Poženčan.

Novi védež.

Proti koncu pretečeniga leta smo imeli v Ljubljani Rabi Hirs-Dänemarka, Poljaškiga Izraelca, kateri se je v svojim oddelku, to je v naukih, ki se hebrejskiga jezika tičejo, ne samo učeniga, ampak, bi rekel, popolnoma zurjeniga skazal. Po pravici se mora reči, de človek, ki ni z posebnimi naravnimi darovi previden, če se ravno od mladosti kakiga nauka poprijema, do toliciga vspeha ni v stani pripraviti, kolikoršniga je imenovani Rabi pokazal; temuč de je h temu potreba jasniga spomena, bistriga razsoda, nenavadne hitrosti, pričijočnosti duha, ojstriga in nagliga pogleda, kateri pri takim opravilu nar več veljá. Vse to je v njim v lepim soglasju združeno bilo, kakor so mu pričioči radi poterdili, samo to jim ni hotlo všeč biti, ker se je ta Abrahamov sinek tako vedel, kakor de bi bil rad vidil, de bi ga bili ne le kakor učeniga, zlo zurjeniga in bistrumniga hebrejskiga pismouka, ampak kakor kako vikši prikazen čislali, ker je le preveč rad povedal, de tih ali unih hebrejskih bukev (nar učenejši hebrejski Rabi!) še nigdar vidil ni, de pa vender vé povedati kaj, kar je na kaki strani zapisano (kadar namreč bukve v roke vzame in jih nekoliko prebira). Svojo umetnost je v več krajih našiga mesta skazoval. Kolikor smo mi vidili, je nekako to le: Če se mu pisan list v roke

poda, ga samo en dober trenutek éversto pogleda, in pri ti priči pové, koliko verstic ima; on bukve v rokah derži zaperte, zaviše nekoliko listov na oglu nazaj, ter praša kakiga pričiočiga, ktera številka je na zadnjim zavihanim listu? ktero reče sebi nekterikrat povedati, nekterikrat pa ne, po tem pové, postavim: v tem in tem kraji zavihane strani stoji ta ali una beseda, ali nekterikrat tudi več besedi, kakor mu prilóžnost nanese. Nekterikrat mu tudi spodleti ali pa nápek pade, vender si z svojo naglostjo vé hitro pomagati, z ktero svoje gledavce nekako zapana, de mu tedaj ni lahko v sled priti. Tudi reče kakimu pričiočimu iglo v bukve vtakniti, kjer je popred on perst deržal, in potem pové ktere besede so pod, nad, ali blizo knoflice v bukvah. Tacih in enacih skrivnost vé prečudni Rabi rabi in to z tako naglostjo, de ga ni moč skorej z očesam slediti, délj pa ko svojo reč zganja, bolj se proda, in ni dvomiti, de bi mu v vsim za peté peršel, kdor bi imel prilóžnost nekolikokrat bolj natanjko nanj gledati. To velja od njegoviga vedežtva v hebrejskih bukvah, ktere, kakor pravi, so mu neznane, jih še nikoli vidil ni i. t. d. Kar pa s. pismo stariga zakona tiče, mora vsak spoznati, kateri je zraven bil, de je v njim v veliki popolnamasti zučen.

Levi.

Urno, kaj je noviga?

(Prav se mu je zgodilo hudobnežu!) V nemškim časopisu (Donau-Eschinger Wochenblatt) smo brali, de je neki kmet Matija Fischerkeller po imenu, svojiga stariga očeta in pošteniga moža na kant djál in mu njegovo zadno njivico prodati hotel. Na 10. dan Velkiserpana je bila prva dražba (licitiringa) napovedana in veliko kmetov je skupej prišlo; tode ko se je dražba začela, se ni nobeden pričiočih oglasil in ni ne krajcerja za njivo obljubil! Z tem so hotli očitno zaničevanje neusmiljenimu sinu pokazati. Tudi pri drugi dražbi 24. dan ravno tistiga mesca ni ta njiva nobeniga kupca našla. — Prav se mu je zgodilo hudobnežu, ki četerete zapovedi Božje ne spoštuje!

Vganjka.

Prav me beri, boj se me!

Nap'k me beri, pojnemaj me!

J. T.

Shitni kup.	V Ljubljani		V Krajnju	
	28. Grudna.		23. Grudna.	
	gold.	kr.	gold.	kr.
1 mernik Pphenize domazhe ..	1	20	1	26
1 » » banaške ..	1	21	1	21
1 » Turfhize ..	—	58	—	—
1 » Šorfhize ..	1	—	1	3
1 » Rèshi ..	—	57	1	—
1 » Jezhmena ..	—	—	—	48
1 » Profa ..	—	51	—	54
1 » Ajde ..	—	43	—	45
1 » Ovfa ..	—	—	—	32

Zena Prefhizhev v Krajnju.

Prefhizhi teshejshi forte po 5 kr. funt.

„ loshejshi „ po 4 kr. funt.

Današnimu listu je petnajsti dél vinoreje perdjan in imena deležnikov.

Vrednik Dr. Janex Bleiweis. — Natiskar in založnik Jožef Blaznik v Ljubljani.